

प्रकल्प क्र.: एईएसपीएल/ आयएनडी/15-16/ईआयए/020

पर्यावरणीय परिणाम मूल्यांकन अहवालाच्या मसुद्याचा
कार्यकारी सारांश

सिंथेटिक ऑर्गेनिक रसायनांचा प्रस्तावित विस्तार
(एपीआय आणि इंटरमीडिएट्स) उत्पादन सुविधा

megafine

मेगाफाइन फार्मा (पी) लि.

प्लॉट नं .३१ ते ३५, ४८ ते ५१, १ ते ५, २६ आणि के / गट
क्रमांक २०१, लखमपूर, ता .डिंडोरी, जि .नाशिक, महाराष्ट्र

मूलभूत देखरेख
उन्हाळा २०१७

मे २०१९

Environmental Consultant:

Aditya Environmental Services Pvt. Ltd., Mumbai

QCI- NABET Accredited EIA Consultant

www.aespl.co.in

कार्यकारी सारांश

1.1 परिचय

१९९५ मध्ये स्थापन केलेले “मेगाफाइन” हे खाजगी मालकीचे आणि व्यावसायिकरित्या व्यवस्थापित केलेले उद्योग आहे. मुंबईत कॉर्पोरेट कार्यालय आणि भारतात नाशिक व वापी येथे दोन बहुउद्देशीय उत्पादन क्षेत्र आहेत, ज्यांची यशस्वीरित्या यूएस-एफडीए कडून तपासणी करण्यात आली असून, ईएमईए, पीएमडीए आणि केएफडीएने नाशिक सुविधा देखील मंजूर केली आहे. दोन्ही कारखाने डब्ल्यूएचओ जीएमपी, आयएसओ ९००१:२०१५, १४००१:२०१५ आणि ओएचएसएस १८००१:२००७ द्वारे प्रमाणित आहेत आणि वेळोवेळी अनेक नवोदित आणि अग्रगण्य जेनेरिक कंपन्यांकडून ऑडिट केले गेले आहेत.

एकूण प्लॉट क्षेत्र 23,605 चौ. मी. आहे. नवीन यंत्रे, उपयुक्तता, वाढीव ऑटोमेशन आणि नवीन उत्पादनांचा समावेश करून विस्तारावर करण्यात येईल. प्रस्तावित प्रकल्पाची एकूण अनुमानित किंमत रू. ७५ कोटी असेल. अस्तित्वात असलेल्या उत्पादनांच्या निर्मितीसाठी युनिटकडे फॉर्मेट १.० / बीओ / सीएसी-सेल / यूएन नं. ०००००३८४६४/१ सीएसी-१८१००००५७० दिनांक १२/१०/२०१८ पासून ३१.१२.२०१९ पर्यंत वैधित मान्यता आहे.

प्रस्तावित उद्योगाची स्थापना प्लॉट नं. ३१ ते ३५, ४८ ते ५१, १ ते ५, २६ आणि के / गट क्रमांक २०१, लखमपूर, ता. डिंडोरी, जि. नाशिक, महाराष्ट्र येथील ठिकाणी आहे.

हा प्रकल्प अक्षांश २०°१५'३२.३१" एन आणि रेखांश ७३°५०'३८.४७" ई (केंद्र समन्वयक) येथे स्थित असून समुद्र पातळीपेक्षा ६१५ मीटर उंचीवर आहे.

ही साइट रेल्वे आणि रस्तेने वाहतुकीसाठी योग्य प्रकारे जोडलेली आहे. सगळ्यात जवळचे रेल्वे स्थानक हे नाशिक रोड रेल्वे स्थानक असून ४५ किमी अंतरावर आहे. डिंडोरी शहर हे दक्षिण नैऋत्य वर ६.२ किमी अंतरावर आहे. जवळचे विमानतळ एचएएल ओझार, नाशिक २५ किमी अंतरावर आहे. राज्य महामार्ग क्र. १७ साइट पासून १ किमी अंतरावर आहे.

1.2 उत्पादन प्रक्रिया आणि प्रस्तावित उत्पादने

विस्तार प्रकल्पातील उत्पादन क्रियाकलापांमध्ये विविध प्रक्रियांचा समावेश केला गेला आहे. या उपक्रमात विविध उपयुक्ततांचा समावेश असेल. उत्पादन प्रक्रियेचे विस्तारितरित्या वर्णन धडे क्र. २ मध्ये केले आहे.

एकूण २१ उपचारात्मक श्रेण्याचे उत्पादन करण्याचे प्रस्तावित केले आहे. ह्या कारखान्यांतर्गत साइटवर संशोधन आणि विकास (आर अँड डी) क्रियाकलापांचा देखील समावेश आहे.

सामान्य उत्पादन प्रक्रियेमध्ये कच्चा माल, रासायनिक प्रतिक्रिया, डिस्टिलेशन, तटस्थीकरण, संक्षेपण, स्तर विभक्त करणे, क्रिस्टलायझेशन, निस्पंदन, केंद्रीकरण, वॉशिंग, ड्रायिंग, मिलिंग, ब्लेंडिंग, मायक्रोनिझेशन, लेबलिंग आणि पॅकेजिंग, वितरण आणि संशोधन व विकास (आर & डी) क्रियाकलापांचा समावेश केलेला आहे.

नवीन बहुउद्देशीय कारखान्यामध्ये विल्हेवाट वाहिन्याचा समावेश असलेली द्रावण पुनर्प्राप्ती प्रणाली, पॅक केलेले स्तंभ आणि थंड पाण्याचे परिसंचरण असणारे प्राथमिक कंडेनसर, अतिशय थंड पाण्याचे परिसंचरण असलेल्या द्वितीय कंडेनसर, गोठवणारया थंड पाण्याचे परिसंचरण असलेल्या तृतीयांश कंडेनसरचा समावेश असेल.

सर्व युनिट प्रक्रिया आणि युनिट ऑपरेशन्स स्थानिक निर्देशक आणि मॅन्युअल देखरेख माध्यमातून कडक नियंत्रणाखाली आणि देखरेखीखाली केली जातील. सुरक्षा व्यवस्थामध्ये- जेथे आवश्यक असेल तेथे पीएलसी, ऑटो शटडाउन, इनरिटिड्जेशन आणि इंटरलॉक सिस्टम पुरवले जाईल.

उत्पादनांद्वारे अस्तित्वात असलेली आणि प्रस्तावित उत्पादने

क्र.	उपचारात्मक श्रेणी (प्रकार)	अस्तित्वात असलेली क्षमता (एमटीपीए) (*)	प्रस्तावित क्षमता (एमटीपीए)	एकूण (एमटीपीए)
1	कोगुलंट	0.४५	9.15	9.6
2	एंटीडिप्रेसर्स	46.3	61.8	108.1
3	श्रोमबोटीक	0.25	2.25	2.5
4	अल्झामियर	4	3.5	7.5
5	अँटीअँनीनल	0.1	0.45	0.55
6	अँटीहायपरटेन्सिव्ह	57.2	3.25	60.45
7	स्किड्रोफ्रेनिया	54.5	48.3	102.8
8	ओव्हर एकटीव्ह ब्लाडर	1.55	2.4	3.95
9	मल्टीपल स्कलेरोसिस	12	-7	5
10	अँकुट कोरोनरी सिंड्रोम	0.35	0.2	0.55
11	स्पोरॉटिक संधिवात	0	1.5	1.5
12	सिस्टिक फाइब्रोसिस	0	1.1	1.1
13	इनसोमिनिया	0	0.8	0.8
14	अँटीमेटिक	0	0.6	0.6
15	अँटीडायबेटिक	0.5	3.5	4
16	अँटी ऑक्स्युलर हायपरटेन्सिव्ह	0.1	0.4	0.5
17	कफ कमी करणारी आणि अँटीडिप्रेसर्स	0	11	11
18	अँटीफंगल	25	0	25
19	एंटेल्मेटिक	136	164	300
20	पोस्ट-ऑपरेटिव्ह डिस्टेंशन	0	0.5	0.5
21	अँटी-हायपरपेरॅथीडिसिझम	0	4	4
22	संशोधन आणि विकास (आर अँड डी) क्रियाकलाप	--	--	--
	एकूण	338.3	311.7	650

(*) उत्पादनांच्या निर्मितीसाठी युनिटकडे फॉर्मेट १.० / बीओ / सीएसी-सेल / यूएन नं. ०००००३८४६४/१ सीएसी-१८१००००५७० दिनांक १२/१०/२०१८ पासून ३१.१२.२०१९ पर्यंत वैधित मान्यता आहे.

1.3 इंधनाची आवश्यकता

प्रस्तावित प्रकल्पाच्या हीटिंग गरजा पूर्ण करण्यासाठी ६ टीपीएच आणि ३ टीपीएच चे दोन बॉयलर स्थापित करण्याचे प्रस्तावित केले आहे.

इंधनाची आवश्यकता

	बॉयलर (६ टीपीएच वाफ)	बॉयलर (३ टीपीएच वाफ)
इंधनाचा वापर आणि त्याचे प्रमाण	बायो ब्रिकेट: २४ टीपीडी	बायो ब्रिकेट: १२ टीपीडी

1.4 पाणी वापर

सिंचन विभागाद्वारे ताजे पाण्याची गरज पूर्ण केली जाईल. विस्तारानंतर एकूण पाण्याची आवश्यकता ४५० घन.मी./ प्रतीदिवस इतकी असेल, ज्यातील सिंचन विभागाकडून ३०० घन.मी./प्रतीदिवस ताजे पाण्याचा पुरवठा होईल आणि १५० घन.मी./ प्रतीदिवस सांडपाणी रिसायकल करून वापरण्यात येईल.

विस्तारानंतर एकूणच पाण्याची (ताजे + रिसायकल) आवश्यकता

क्र.	खालील साठी आवश्यकता	अस्तित्वात	प्रस्तावित अतिरिक्त	एकूण
		घन.मी./ प्रतीदिवस		
१	घरगुती	15	30	45
२	औद्योगिक प्रक्रिया	15.9	74.1	90
३	औद्योगिक शीतकरण / बॉयलर्स	103.4	186.6	290
४	बागकाम	5	20	25
	एकूण	139.3	310.7	450

1.5 पर्यावणाचे वर्णन

कारखान्याच्या आसपासच्या क्षेत्रातील स्थानिक आणि प्रादेशिक जागा लक्षात घेता, कारखान्याच्या १० कि.मी. आसपासच्या अंतरामधील क्षेत्राचा पर्यावरण बेसलाइन क्षेत्र म्हणून अभ्यास करण्यात येणार असून, एमओईएफसीसीच्या मार्गदर्शक तत्वांनुसार प्रस्तावित प्रकल्पामुळे आसपासच्या पर्यावरणावर होणारया प्रभावांचे अंदाज लक्ष्यात घेता येतील. हवामानशास्त्र, हवेची गुणवत्ता, पाणी गुणवत्ता, आवाजाची पातळी, मातीची वैशिष्ट्ये या बाबतीतील माहितीची देखरेख २०१७ च्या सुमारास निर्धारित केल्याप्रमाणे देखरेख केंद्र उभारून

करण्यात आली. पुढील काळात, तेथे उपस्थित असलेल्या पर्यावरणीय आणि सामाजिक-आर्थिक वैशिष्ट्यांचा सुध्दा अभ्यास करण्यात आला.

1.5.1 जमीन पर्यावरण

वेगवेगळ्या जमिनी वापरल्या जाणाऱ्या ८ ठिकाणच्या जमिनीवरील मातीचे नमुने गोळा करण्यात आले. सर्व स्थानावरील मातीच्या नमुन्यामध्ये उत्कृष्ट पोट असलेली वाळू आढळून आली.

मातीमधील पीएच चे प्रमाण ६.५९ पासून ७.३८ पर्यंत बदलत असून, तटस्थ ते थोड क्षारीय आहे. बर्याच कृषी पिकांसाठी उपयुक्त मातीमधील पीएच चे प्रमाण ६.९ - ७ इतक्या दरम्यान असावे. म्हणून येथे पीएच ची चिंता नाही. सरासरीच्या श्रेणीत मातीची वाहकता दिसून येते. पोटॅशियम सामग्री आणि एकूण सेंद्रीय कार्बनचे % कमी आहे. जमिनीत फॉस्फरसची सामग्री अगदी कमी प्रमाणात बदलताना दिसते. वरील निरीक्षणानुसार, मातीमध्ये पोषक तत्वांचा आणि खतांची कमी प्रमाणात सामग्री असल्याचे आढळून येते.

1.5.2 हवामानशास्त्र आणि हवामान

अभ्यास क्षेत्रामध्ये रेकॉर्ड केलेले तपमान १५.२० से. ते ३८.४० से. पर्यंत आहे. आलेखावरून असे दिसून आले, ki सरासरी वाऱ्याचा वेग १.६ मी/ से (second) आहे. एकूण माहिती chya ५१% vela वारा ha शांत होता. उन्हाळ्याच्या दरम्यान मुख्यतः वारा पश्चिम-पूर्व दिशेने वाहतो.

1.5.3 वायु पर्यावरण

२०१७ उन्हाळ्याच्या काळात २४ तासांसाठी अभ्यास क्षेत्रातील विविध ८ निरीक्षण kendra var प्रमुख वायूच्या प्रदूषणाचे घटक पीएम 10, पीएम 2, एसओ 2, एनओएक्स, सीओ आणि एनएमएचसी यांच्यावर देखरेख ठेवून आधारभूत वायु गुणवत्ता स्थापित केली गेली. निवासी आणि ग्रामीण भागासाठी लागणारी वायू गुणवत्ता एनएएक्यूएस मानकांमध्ये असल्याचे दिसून आले.

एनएएक्यूएस मानकांच्या तुलनेत, विशिष्ट नियमांतर्गत वातावरणीय वायू निरीक्षण परिणाम खालील प्रमाणे आहेत.

- Concentration of PM₁₀ ranged from 46.7 µg/m³ to 69.2 µg/m³. It is noted that the PM₁₀ results are within permissible limit of 100 µg/m³ for 24 Hrs. (Replace µg/m³ with microgram/m³)
- Concentration of PM_{2.5} ranged from 12.9 µg/m³ to 22.1 µg/m³. It is noted that the PM_{2.5} results are within permissible limit of 60 µg/m³ for 24 Hrs. (Replace µg/m³ with microgram/m³)

- Concentration of SO₂ ranged from 7.8 µg/m³ to 15.1 µg/m³. It is noted that the SO₂ results are within permissible limit of 80 µg/m³ for 24 Hrs. (Replace µg/m³ with microgram/m³)
- Concentration of NO_x ranged from 7.7 µg/m³ to 15.6 µg/m³. It is noted that the NO_x results are also within permissible limit of 80 µg/m³ for 24 Hrs. (Replace µg/m³ with microgram/m³)
- Concentration of CO ranged from 0.18 mg/m³ to 0.72 mg/m³. It is noted that the CO results are also within permissible limit of 4 mg/m³ for 24 Hrs. (Replace µg/m³ with microgram/m³)
- Concentration of nMHC is found to be BDL.

अशा प्रकारे, असा निष्कर्ष काढता येईल की परिसरातील वातावरणीय वायू गुणवत्ता प्रदूषित नाही.

1.5.4 ध्वनी पर्यावरण

दिवसा आणि रात्रीच्या काळासाठी ऑनसाइट डेटाचे निरीक्षण केले गेले.

दिवसा वेळी: स्थानिक हालचालींमुळे दिवसभरात लखमपूर गावाची ध्वनी पातळी जास्त असल्याचे दिसून आले.

रात्र वेळी: दहेगाव, घोदेवाडी, ओझरखेड, लखमपूर, कडवाहुळुंगी आणि वाघगड गावातील शोरांची पातळी रात्रीच्या वेळी स्थानिक हालचालींमुळे ओलांडली गेली.

1.5.5 पाणी पर्यावरण

अभ्यासाच्या क्षेत्रामधील पाण्याच्या नमुन्यांमध्ये ३ ठिकाणचे बोरेवेल चे पाणी, ४ ठिकाणचे विहिरीतील पाणी, आणि नदीच्या वर व खाली वाहणाऱ्या प्रवाहातील पाणी, तसेच ऑनसाइटमधील नळाच्या पाण्याचा समावेश केला आहे.

टीडीएस, विघटित घनता, सीए आणि एमजी घटकांमध्ये मोठ्या प्रमाणात फरक असल्याचे दिसून आले आहे. सामान्यतः बोरेवेलमधील नमुन्यामध्ये एकूण विसर्जित घनतेचे (टीडीएस) प्रमाण जास्त असून नदीच्या पाण्यामध्ये कमी प्रमाणात असते. सर्वसाधारणपणे, २५० पासून ते ७५० यू.एस./ से.मी. दरम्यान मध्यम खारटपणा असलेले बोरेवेलचे पाणी मध्यम खारटपणाचे नियंत्रण असलेल्या वनस्पतींसाठी उपयुक्त आहे. १०० ते २५० यू.एस./ से.मी. दरम्यान कमी खारटपणा असलेले विहिरीचे पाणी हे बहुतेक जमिनीवर बहुतेक पिकांसाठी सिंचनसाठी उपयुक्त आहे ज्याच्यामुळे मातीमध्ये खारटपणा वाढत जाईल. काही खुल्या डपक्या विहिरीच्या पाण्याच्या नमुन्यामध्ये कोलिफोर्म आढळले. ई कोली केवळ कडवाहुळुंगी पाण्याच्या नमुन्यामध्ये उपस्थित होते.

पाण्याच्या नमुनेमध्ये कोणत्याही मोठ्या प्रमाणात धातू, कीटकनाशके आढळली नाहीत. काही ठिकाणी कमी एकाग्रतेचे फ्लोराइड आढळले.

1.5.6 जैविक पर्यावरण

'इंडिया स्टेट ऑफ फोरेस्ट रिपोर्ट, २०१७' नुसार, भारताचे वन सर्वेक्षण, नाशिक जिल्ह्यातील वन विभाग भौगोलिक क्षेत्राच्या सुमारे ६.९ टक्के आहे.

नाशिक जिल्ह्यातील दिंडोरी तालुक्यातील काही भाग अभ्यास क्षेत्रामध्ये समाविष्ट केला आहे. भारतातील जैव-भौगोलिक क्षेत्र वर्गीकरणानुसार अभ्यास क्षेत्र 'दक्कन पेनेनसुला - मध्य पठार' अंतर्गत येतो.

साइट आणि आसपासच्या क्षेत्रात दिसून येते की, अभ्यास क्षेत्रात शेती / कारखान्याचे जास्त वर्चस्व आहे. पर्वतरांगा अखंडितपणे सर्व अभ्यास क्षेत्रात वितरीत आहेत. डोंगराळ प्रदेशाव्यतिरिक्त, अभ्यासाच्या क्षेत्रामध्ये वायरी / कृषी क्षेत्रे, जलसंवर्धन, मानवनिर्मिती इत्यादीसारख्या विविध वसतिगृहे असल्याचे आढळून आले. या वसतिगृहात वेगवेगळ्या वैशिष्ट्यांचा समावेश करून घेणारे वनस्पती आणि प्राणी आहेत.

साइटवरील ठिकाणी हिरव्या बेल्टमध्ये असलेले प्रजाती मुख्यत्वे शोभेची असल्याचे दिसून आले. प्रस्तावित प्रकल्पासाठी हिरव्या बेल्ट योग्यरित्या विकसित केला जाईल.

1.5.7 सामाजिक आर्थिक पर्यावरण

नाशिक जिल्ह्यातील दिंडोरी तालुक्यात ३७ गावांचा समावेश अभ्यास क्षेत्रात केला आहे. प्रस्तावित प्रकल्पस्थळाच्या संदर्भात आसपासच्या सर्व दिशानिर्देशांमध्ये व त्याच्या अंतरावर स्थित असलेल्या अभ्यास क्षेत्रातील १३ गावांमध्ये सामाजिक-आर्थिक सर्वेक्षण केले गेले.

२०११ च्या जनगणना नोंदीनुसार:

- अभ्यास क्षेत्राची एकूण लोकसंख्या १११२०९ इतकी आहे, ज्यापैकी ५७०२६ (५१ टक्के) पुरुष आणि ५४१८३ (४९ टक्के) महिला आहेत.
- अभ्यास क्षेत्रात २११५३ कुटुंबे आहेत आणि कुटुंबातील सरासरी कुटुंबाचे प्रमाण ५.३ लोक इतके आहे.
- अभ्यासाच्या क्षेत्रामध्ये लिंग गुणोत्तर प्रति १००० पुरुषांमागे ९५० महिला आहेत, जे एकूण नाशिक जिल्ह्याशी तुलना केल्यास जास्त आहे.
- अभ्यासाच्या क्षेत्रामध्ये साक्षरतेचा दर २००१ मध्ये ६५% वरून २०११ मध्ये ७१% पर्यंत वाढला आहे.

साइट सर्वेक्षण पासून निरीक्षण:

औद्योगिक विकासाच्या बाबतीत बहुतेक प्रतिसादकर्त्यांनी सकारात्मक दृष्टिकोन ठेवल्याचे दिसून आले कारण उद्योग कुशल आणि अर्धकुशल कामांमध्ये रोजगाराच्या संधी उपलब्ध करून देतात. दोन सर्वेक्षण केलेल्या गावकऱ्यांनी अवंखेड आणि पालखेड येथील जवळपासच्या कार्यरत उद्योगांमुळे होणार्या प्रदूषण समस्या व्यक्त केल्या.

या गावांची मुख्य चिंता म्हणजे अधिकारी व उद्योजकांनी प्रदूषणाची समस्या प्रामुख्याने प्रदूषणासाठी सुव्यवस्थित सावधगिरीची उपाययोजना करून सोडवावे. स्थानिक रोजगारांच्या बाबतीत औद्योगिक क्रियाकलाप फायदेशीर ठरतील ज्यामुळे जवळपासच्या लोकसंख्येच्या राहणीमान उंचावेल आणि योग्यरित्या क्षेत्र विकसित होईल, असे ग्रामीण लोकांनी व्यक्त केले आहे.

स्थानिक रोजगार पुरवठ्या सोबत, गावकऱ्यांनी ग्रामस्तरीय रस्ते, आरोग्य सुविधा, डेअरी फार्म, उच्च शैक्षणिक सुविधा व ग्रंथालय, युवक प्रशिक्षण केंद्र इत्यादीसारख्या पायाभूत सुविधांच्या विकासाची अपेक्षा केली आहे.

1.6 पर्यावरणावर होणारे अपेक्षित परिणाम आणि ते सौम्य करणारी उपाययोजना

पर्यावाणावर होणारे परिणाम आणि ते कमी करणाऱ्या उपाययोजना हे प्रस्तावित प्रकल्पाचा प्रकार, प्रमाण आणि स्थानावर आधारित आहे. प्रस्तावित प्रकल्पामुळे वातारणातील घटकांवर नकारात्मक आणि सकारात्मक परिणाम होऊ शकतील.

प्रस्तावित प्रकल्पाच्या क्रियाकलापांमुळे विविध टप्प्यांत होणारे प्रभाव मूल्यांकनासाठी पर्यावरण घटकांची निवड केली आहे. बांधकाम व ऑपरेशन टप्प्यांत होणाऱ्या जास्तीत जास्त परिणामांची यादी खाली नमूद करण्यात आली आहे.

प्रकल्पाच्या विविध टप्प्यामध्ये होणारे अपेक्षित प्रभाव आणि उपाययोजना

क्र.	टप्पे/ क्रियाकलाप	पर्यावरण दृष्टीकोन	अपेक्षित प्रभाव	सौम्य करणारी उपाययोजना
१.०	बांधकाम टप्पा	जमीन पर्यावरण	घन कचरा निर्मिती / अयोग्य विल्हेवाट पद्धत	घन कचरा आणि घातक टाकावू कचऱ्याच्या पदार्थांचे पृथक्करण /घन कचऱ्यासाठी वेगळे स्टोरेज /महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ नियमानुसार घन कचरा विल्हेवाट
		वायु पर्यावरण	बांधकाम उपक्रमांमधून धूळ निर्मिती / एसओ 2, एनओएक्स, सीओचे उत्सर्जन	धूळ निर्माण करणाऱ्या जागेवर तसेच उपकरणे व वाहनांच्या योग्य देखरेखीसाठी धूळ सप्रेसन व जलरोधक यंत्रणा
		ध्वनी पर्यावरण	सामुग्रीची चढ, उतारापासून/ उपकरण हाताळणी मुळे /ध्वनी निर्मिती उपकरणे पासून	डंपिंग सामग्रीचा वापर / नियमितपणे उपकरणांची देखभाल /आवाज निर्माण उपकरणे वगळणे
		जल पर्यावरण	१०-१२ सें.मी. ताजे पाण्याचा वापर/ सांडपाण्याची अयोग्य विल्हेवाट	ताज्या पाण्याची आवश्यकता अस्तित्वात असलेल्या सुविधामधून पूर्ण करण्यात येईल. ~ ५ से.मी. एवढे सांडपाणी योग्यरित्या काढून टाकले जाईल/ बागकामासाठी पुन्हा वापरले जाईल.
		जैविक पर्यावरण	धूळ निर्मिती / सांडपाण्याची अयोग्य विल्हेवाट	अस्तित्वात असलेला हरित बेल्ट उपयुक्तपणे विकसित केला जाईल. सांडपाणी योग्यरित्या काढून टाकले जाईल/ बागकामासाठी पुन्हा वापरले जाईल.
		सामाजिक आर्थिक पर्यावरण	रोजगार निर्मिती / कामगारांचे आरोग्य	अंदाजे बांधकाम टप्प्यासाठी जवळच्या भागातील 50-60 लोक कार्यरत असतील. कामगारांसाठी पीपीई / योग्य पायाभूत सुविधांची पुरेशी तरतूद केली जाईल.
2.0	ऑपरेशन टप्पा	जमीन पर्यावरण	निर्मित होणाऱ्या घन आणि घातक कचऱ्याची विल्हेवाट आवश्यक	घातक नसलेले आणि घातक टाकावू पदार्थ वेगळे करण्यात येतील आणि योग्य स्टोरेज क्षेत्रात संग्रहित केले जातील.घातक कचरा केंद्रीय प्रदूषण / महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ नियमानुसार घातक टाकावू पदार्थांची विल्हेवाट लावण्यात येईल.
		वायु पर्यावरण	बाँयलरमधून टीपीएम आणि फ्ल्यू	प्रस्तावित बाँयलरसाठी बायो ब्रिकेटचा वापर ईंधन म्हणून केला

क्र.	टप्पे/ क्रियाकलाप	पर्यावरण दृष्टीकोन	अपेक्षित प्रभाव	सौम्य करणारी उपाययोजना
			गॅसचे उत्सर्जन/ भयानक उत्सर्जन/ थोडक्यात वाढ एसओ 2: 1.87µg / एम 3 थोडक्यात वाढ एनओएक्स: 0.53µg / एम 3 थोडक्यात वाढ पीएम 10: 0.78µg / एम 3	जाईल. बॉयलरला पुरेशी उंची आणि वायू प्रदूषण नियंत्रण प्रणाली (यांत्रिक धूळ संग्राहक) प्रदान केली जाईल. महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ / केंद्रीय प्रदूषण नियमानुसार स्टॅकवर नियमित देखरेख ठेवण्यात येईल. हवेच्या मॅडेलिंग वरून असे दिसून आले कि फ्लू गॅसचे उत्सर्जन परवानगी मिळालेला मानाकांतर्गत आहे.
		व्हीओसी	हाताळणी वाढल्यामुळे व्हीओसी च्या पातळीमध्ये वाढ/ जैविक रसायने आणि साठवणीची प्रक्रिया	प्रक्रियेतून उत्सर्जित होणारा कचरा घासून काढण्यासाठी योग्य आकाराची घसणी बसवण्यात येईल. कंपनी पुढील वापराद्वारे कठोर व्हीओसी नियंत्रण ठेवण्यात येईल: सर्व सॉल्व्हेंट हॅडलिंग रिएक्टर ऍजिटरेटर्स आणि पंप च्या मशीनी सील बंद केल्या जातील. सर्व स्टोरेज टँक कूलिंग वॉटरद्वारे व्हेट सिस्टमशी जोडल्या जातील आणि सॉल्व्हेंट्सच्या नुकसानास प्रतिबंध करण्यासाठी थंड शीत कंडेनसर बसवण्यात येईल.
		ध्वनी पर्यावरण	सामुग्रीची चढ, उतारणी पासून/ पंप आणि उपकरण हाताळणी कार्याकामे	कंपन करणारी युनिट व उपकरणे वेगळी ठेव्यात येतील/ उपकरणांची नियमित देखभाल/ कंपनी डंपिंगचा वापर/ कामगारांसाठी पुरेसे पीपीई
		जल पर्यावरण	अधिक ताज्या पाण्याचा वापर, प्रदूषण निर्मिती, उपचार आणि व्हिलेवाट प्रक्रिया	सिंचन विभागाकडून ताजे पाणी पुरवले जाईल ज्यासाठी एनओसी प्राप्त झाली आहे. जल संरक्षण उपाय: झिरो द्रव निर्जलीकरण होण्यासाठी कृत्रिम पृथक्करण, उपचार आणि पुनर्प्रक्रिया केले जाईल साइटवरील डब्ल्यूडब्ल्यूटीपी मध्ये प्राथमिक, माध्यमिक आणि तृतीयांश उपचारांचा समावेश आहे.. मेगाफाइन कारखान्याच्या परिसरा बाहेर पावसाचे पाणी साठवण

क्र.	टप्पे/ क्रियाकलाप	पर्यावरण दृष्टीकोन	अपेक्षित प्रभाव	सौम्य करणारी उपाययोजना
				अंमलबजावणी करण्याचे प्रस्तावित केले आहे. प्रस्तावित आरडब्ल्यूएच योजना दरवर्षी पावसाच्या रूपात १९,७६९ एम ३ इतक्या पाण्याची साठवणूक करेल.
		जैविक पर्यावरण	प्रदूषण उत्सर्जन/ घन आणि धोकादायक कचऱ्याची निर्मिती/ उपचार आणि व्हिलेवाट प्रक्रिया	८१७० चौरस मीटर क्षेत्र ग्रीन बेल्ट म्हणून विकसित केले जाईल. स्क्रीनिंग प्रभाव प्रदान करण्यासाठी ग्रीन बेल्ट विकसित केले जाईल. हिरव्या बेल्टच्या विकासाच्या रूपात ~८०० स्थानिक प्रजातींची लागवड करण्यात येईल.
		सामाजिक आर्थिक पर्यावरण	रोजगार निर्मिती / कामगारांचे आरोग्य	अंदाजे ऑपरेशन टप्प्यात 100 व्यक्तींना रोजगार देण्यात येईल. स्थानिक रोजगारांना प्राधान्य दिले जाईल. ५ वर्षांसाठी सीईआर बजेट रु. ७५ लाख असेल. प्रस्तावित प्रकल्पामुळे स्थानिक ग्राम पंचायतीला वाढीव कर जमा होईल.

1.7 पर्यावरण निरीक्षण कार्यक्रम

सौम्य करणारी उपाययोजनेचा परिणाम जाणून घेण्यासाठी आणि आवश्यक पर्यावरणाच्या घटकांचे एमपीद्वारे विशिष्ट अंतरावर, नियमित निरीक्षण करणे आवश्यक आहे.

- इसी च्या अटींचे पालन करण्यासाठी एमओइएफसीसी मान्यताप्राप्त प्रयोगशाळेद्वारे नियमितपणे देखरेख करणे, कारखाना कायदा आणि पर्यावरण संरक्षण कायदा अंतर्गत ऑपरेट आणि प्रावधानांची मंजूरी घेणे.
- पर्यावरण नमुन्यांचा आढावा एमओइएफसीसी / सीपीसीबी आणि / किंवा संबंधित भारतीय मानकांद्वारे प्रदान केलेल्या पद्धती / मार्गदर्शक तत्वांनुसार किंवा मानक पद्धतीनुसार केला जाईल.
- प्रकल्प ऑपरेशन / क्रियाकलापांच्या दरम्यान पर्यावरणाच्या परिस्थितीतील बदलांचे मूल्यांकन केले जाईल.
- पर्यावरणीय परिस्थितीतील कोणत्याही महत्त्वपूर्ण अतिरिक्त प्रतिकूल बदलाची माहिती मिळवून जर आवश्यक असेल तर, ते सौम्य करणारी उपाययोजना करण्यात येईल

1.8 अतिरिक्त अभ्यास

1.8.1 सुरक्षितता आणि धोका मूल्यांकनाच अभ्यास

ऑनसाइट (ओएसबीएल टाक्या) हाताळल्या जाणारया प्रस्तावित मुख्य स्टोरेज टाक्या व रसायनांसाठी सुरक्षा आणि त्यापासून असणारा धोक्याच्या मूल्यांकन अभ्यास केला आहे.

एलोहावर आधारित मेथनॉल, एसीटोन, टोलुनेन, इथॅनॉल, इथिएल एसीटेट, एमडीसी, आयपीए आणि दारू अमोनिया टाक्यासाठी पद्धतशीर अभ्यास केला गेला आहे.

परिणाम विश्लेषण अभ्यास तपशील ईआयए च्या ७ व्या धड्यात सादर केलेले आहेत. साइटवर सुरक्षित कार्यवाही करण्याचे आणि सावधगिरी बाळगण्याचे सूचित केले आहे. सुचविलेल्या शिफारसीचे पालन करण्याचे कंपनीने वचनबद्ध केले आहे.

1.9 प्रकल्पाचे फायदे

- प्रकल्पामुळे परकीय चलन महसूल, कर इत्यादींच्या रूपात देशाला फायदा होईल.
- वाढलेल्या उत्पादनामुळे स्थानिक ग्राम पंचायतीच्या आणि राज्य एक्झिक्युअरच्या कर प्रमाणात वाढ होईल.
- बांधकाम टप्प्यामध्ये मनुष्यबळाची आवश्यकता जवळच्या स्थानिक भागातील सुमारे ५०-६० लोकांना रोजगार उपलब्ध करून पूर्ण करण्यात येईल.
- ऑपरेशन फेज दरम्यान मनुष्यबळाची आवश्यकता जवळील स्थानिक क्षेत्रातील सुमारे १०० व्यक्तींना रोजगार उपलब्ध करून पूर्ण करण्यात येईल.
- पुढील, वाढीव वाहतूक, पूरक युनिट्स आणि स्थानिक आर्थिक क्रियाकलाप वाढल्यामुळे अप्रत्यक्ष रोजगारामध्ये भर पडून खर्च करण्याची ताकद वाढलेली दिसेल ज्याकारणाने रोजगाराच्या अधिक संधी उपलब्ध होतील.

- मेगाफाइनने केलेल्या सीईआरच्या माध्यमातून सार्वजनिक पायाभूत सुविधांमध्ये अप्रत्यक्ष सुधारणा झाल्याचे दिसून येईल ज्याकारणाने अभ्यास क्षेत्रातील एकूण आयुष्याची गुणवत्ता सुधारण्यास मदत होईल.

1.10 पर्यावरण व्यवस्थापन योजना

या योजनेत बांधकाम आणि ऑपरेशन टप्प्यांदरम्यान पर्यावरणीय व्यवस्थापन उपायांचा समावेश केला आहे. पर्यावरणीय नियंत्रण आणि व्यवस्थापन उपायांचे भांडवल रु.३०० लाख असल्याचा अंदाज आहे.

क्र.	तपशील	५ वर्ष भांडवल खर्च (रु. लाख)	प्रती वर्ष आवर्ती खर्च (रु. लाख)
1	वायू प्रदूषण नियंत्रण	60	10
2	जल प्रदूषण नियंत्रण	120	236
3	पर्यावरणीय देखरेख आणि व्यवस्थापन	0	5
4	प्रक्रिया सुरक्षा आणि व्यावसायिक	50	5
5	ग्रीनबेल्ड सुधारणा आणि देखरेख	5	2
6	घन कचरा व्यवस्थापन	15	15
7	उर्जा बचत उपाय (एलईडी फिटिंग)	20	6
8	पावसाच्या पाण्याची साठवण	30	10
	एकूण	300	289

५ वर्षासाठी रु. ७५ लाख (अपेक्षित भांडवली गुंतवणुकीपैकी १%) कॉर्पोरेट पर्यावरण जबाबदारी बजेट ठेवले गेले आहे. कॉर्पोरेट पर्यावरण जबाबदारी बजेटची विस्तारित माहिती खालील प्रमाणे आहे:

प्रस्तावित उपक्रम	वर्षानुसार निधीचा वाटप* (रु. लाख)					
	एप्रिल ते मार्च					
	वर्ष १	वर्ष २	वर्ष ३	वर्ष ४	वर्ष ५	एकूण
आरोग्य/ वैद्यकीय	2	2	4	3	3	14
शैक्षणिक आणि कौशल्य विकास	2	1	1	2	2	8
एव्हेन्यू वृक्षारोपण आणि वन्यजीव संरक्षण निधी	1	0	2	3	2	8
पायाभूत सुविधांमध्ये सुधारणा	7	10	5	4	8	34
आजीविका विकास उपक्रम	3	2	3	3	0	11
एकूण	15	15	15	15	15	75

1.11 निष्कर्ष:

मेगाफाईन फार्म (पी) लिमिटेडच्या अस्तित्वात असलेल्या प्लॉट नं. ३१ ते ३५, ४८ ते ५१, १ ते ५, २६ आणि के / गट क्रमांक २०१, लखमपूर, ता. डिंडोरी, जि. नाशिक, महाराष्ट्र, येथील प्रस्तावित उद्योगाच्या अभ्यासात असे आढळले कि ऑपरेशन टप्प्यात कृत्रिम जैविक रसायनांच्या आगामी क्रियाकलापांवर थोड्या प्रमाणात परिणाम होतील. प्रकल्पातील इतर सर्व परिणाम अहवालात वर्णन केल्याप्रमाणे आणि आवश्यक त्या सूचनेनंतर नमूद करून दिलेल्या मर्यादेपेक्षा खूपच कमी असतील. अहवालात सुचवल्याप्रमाणे प्रतिबंध आणि नियंत्रण उपाय लागू करून आवश्यक धोके आणि प्रमुख प्रभाव देखील नमूद करून दिलेल्या मर्यादेपेक्षा कमी करण्यात येतील. अश्या प्रकारे प्रस्तावित प्रकल्पामुळे पर्यावरणावर कोणताही मोठा प्रभाव पडणार नाही असे निष्कर्ष काढण्यात येते.